Тыраж выдадзеных у ЗША беларускіх кніг рэдка дасягае больш за 2-3 тысячы экзэмпляраў. Выключэнне складаюць англамоўныя кнігі (напрыклад, «Byelorussian Statehood»), якія выклікалі шырокае зацікаўленне ў амерыканцаў.

Такім чынам, у вобласці выдавецкай дзейнасці амерыканскіх беларусаў дасягнуты значныя поспехі. А публікацыі адыгрываюць важную ролю ў пашырэнні і захаванні інфармацыі аб жыцці беларусаў у ЗША.

РЭЛІГІЙНЫ АСПЕКТ ЗНЕШНЯЙ ПАЛІТЫКІ ПЯТРА І НА БЕЛАРУСІ

Н.А. Поляк
Навуковы кіраўнік – д.гіст.н., прафесар ***С.В. Марозава***
Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы

Пасля падзей сярэдзіны XVII ст., звязанных з вайной 1654-1667 г. і казацка-сялянскімі хваляваннямі, у Рэчы Паспалітай назіраецца рэзкае абвастрэнне рэлігійнага пытання. У рэлігійным фанатызме, падагрэтым іезуітамі, правячыя колы пачынаюць бачыць адзіны сродак абароны дзяржавы ад знешніх і ўнутранных ворагаў. Вырашана было здзяйсняць абарону праз унію. Менавіта ўніяцкай царкве надавалася роля пераходнага этапу на шляху набліжэння праваслаўных да каталікоў. Такая каталіцкая агрэсія стварала спрыяльныя ўмовы для ўдзелу Маскоўскай дзяржавы ва ўнутраных справах Рэчы Паспалітай як дзяржавы-абаронцы ўсіх праваслаўных.

Падпісанне «вечнага міру» у 1686 г. на афіцыйным узроўні замацавала палітыку ўтручэння Масквы ў справы суседкі. Для пытання аб прававым статусе праваслаўных быў значны IX артыкул дамовы. Маскоўская дзяржава атрымлівала права назіраць за тым, каб праваслаўная вера ў межах Рэчы Паспалітай на самой справе мела свабоду і недатыкальнасць. Ва ўмовах панавання рэлігійнай нецярпімасці і шляхецкай анархіі спадзявацца на выкананне гэтых ўмоў не прыходзілася. [1,770].

З гэтага часу пачынаецца перыяд актыўнай абароны праваслаўя рускім урадам, таму што ўнутры самой Рэчы Паспалітай ужо не было каму іх падтрымаць. Сапраўдным абаронцам праваслаўных выступіў Пётр І. Якраз з гэтага часу назіраецца узмацненне прэтэнзій Расіі на Рэч Паспалітую.

Свае інтарэсы Маскоўская дзяржава прадстаўляла праз рускага рэзідэнта пры польскім урадзе, які выконваў ролю дыпламата, і прызначанага самім імператарам Беларускага (Магілёўскага) епіскапа. Кантакты таксама здзяйсняліся праз ліставанне. Так напрыклад Пётр І некалькі разоў дасылаў Аўгусту II патрабаванні выконваць артыкул «вечнага міру» аб царкоўна-рэлігійных адносінах [2,43]. Аб сапраўдным настроі Пятра І і яго стаўленні да ўніятаў, распавядаюць падзеі Полацкай справы 1705 г., калі імператар жорстка расправіўся з мясцовымі ўніятамі, што падарвала яго аўтарытэт у вачах еўрапейскіх суседзяў.

З дапамогай расійскага імператара была вернута карона польскаму каралю Аўгусту II у 1710 г. І як вынік гэтага пашырыліся магчымасці Масквы прымаць удзел ва ўнутранных справах Рэчы Паспалітай [3,300]. Значным этапам у царкоўна-рэлігійным жыцці абодвух дзяржаў стаў так званы Нямы сейм 1717 г. Сярод іншых пытанняў на ім разглядаўся праект аб знішчэнні праваслаўнай веры [4,132-145]. Наступным крокам расійскага імператара ў вырашэнні рэлігійнага пытання быў загад 1722 г. стварыць камісію «для освидетельствования обид» і прызначэнне І. Рудакоўскага камісарам у Магілёўскую епархію дзеля кантролю рэлігійна-палітычнай сітуацыі ў Рэчы Паспалітай і абароны праваслаўных.

Сітуацыя ў жыцці абодвух дзяржаў змяняецца у 1725 г., калі памірае Пётр І – яры абаронца праваслаўных і актыўны ініцыятар выкарыстання «рэлігійнай карты» у палітычнай барацьбе [5,361-414].

Такім чынам рэлігія і царква ў палітычным жыцці Рэчы Паспалітай і Расіі знадзіліся на першых ралях. Менавіта дэсідэнскае пытанне ў дыпламатыі Пятра І было афіцыйным падмуркам для ўтручэння Масквы ва ўнутранныя справы Рэчы Паспалітай і падрыхтоўкай да падзелаў Рэчы Паспалттай. Абедзе дзяржавы выкарыстоўвалі рэлігійнае пытанне як дзейсны

сродак у дасягененні сваіх палітычных прытэнзій. Царква і дзяржава ў адзначаны перыяд фактычна атаясамліваліся ў тым сэнсе, што павелічэнне колькасці прыхільнікаў той ці іншай канфесіі азначала замацаванне ўплыву пэўнай дзяржавы на адпаведнай тэрыторыі.

Літаратура

1. Полное собрание законов Российской империи с 1649 г. Т.2.-с.770.

2. Сборник документов, уясняющих отношения латино-польской пропаганды к русской вере и народности. Вып.2.-Вильна-1866.

3. Беднов В.А. Православная церковь в Польше и Литве.-Мн.-2002.

4. Титов Ф.И. Западная Русь в борьбе за веру и народность в XVII-XVIII ст. (1654-1795).-Т.1.-1-ая пол.- Киев.-1905.

5. Васюк Г.В. Кареев Д.В. Политика правящих кругов Р.П. по отношению к православному населению государства во 2-ой пол. XVI-XVIII ст. // Наш радавод.Кн.4.ч.4-Гродна.-1992.-С.361-414.

НОВАЯ ВОСТОЧНАЯ ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

А.А. Пукало

Научный руководитель – к.и.н. ***Е.С. Розенблат***

Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина

В данной работе ставилась цель проанализировать возможные сценарии построения отношений ЕС с Республикой Беларусь, Украиной и Россией после третьего расширения, планируемого на 2004 год. Данная проблема станет сферой деятельности преимущественно стран Вышеградской группы и, прежде всего, Польши. Поэтому данное исследование базируется в основном на анализе польских материалов: исследований по данной проблеме Европейского центра Натолин, Центра международных отношений, фондов Шумана и Аденауера в Варшаве и Кракове. В основу работы лёг проект внешнеполитической программы ЕС, представленный в начале 2003 г. Центром Восточных Исследований в Варшаве.

После расширения, которое планируется на 2004 г., для ЕС сложится абсолютно новая ситуация на восточной границе: его непосредственными соседями станут Беларусь и Украина, удлинится также граница с Россией. Поэтому неизбежно создание новой концепции действий ЕС на востоке – разработка Новой Восточной Политики (НВП). Государства, расположенные на восточных рубежах ЕС, должны принять совместную ответственность за развитие этой сферы внешней политики.

Разрабатывая концепцию НВП, её создатели исходили из того, что ни в одной из стран региона не дошло до установления демократической и рыночной систем, подобно тем, какие существуют в странах Евросоюза. По их мнению, в ближайшие годы у восточных соседей можно ожидать эволюционных перемен, хотя их направление ещё не до конца определено. Это значит, что ЕС будет граничить с регионом не вполне стабильным и предсказуемым, который сильно отличается от союзных государств по уровню жизни людей и функционирующим политическим и экономическим системам. НВП должна существенно отличаться от уже налаженных отношений со странами Восточной Европы: не должна охватывать всю территорию СНГ, а сконцентрироваться на ближайших восточных соседях расширенного Союза: Беларуси, Украине, России, а после вступления Румынии также на Молдавию. НВП должна стать составляющей и важнейшим элементом внешней политики ЕС.

НВП должна иметь две опоры: региональная стратегия, которую можно было бы назвать «Восточный вектор», и индивидуальные стратегии для остальных стран. «Восточный вектор» должен установить универсальные рамки сотрудничества и определить основные механизмы и цели. Среди них должны быть программа адаптации, изменение внутренней политики и законодательства, трансграничное сотрудничество, общественный диалог и программа развития транспортной инфраструктуры. Этой цели должно служить сохранение существующих двусторонних институциональных контактов между ЕС и каждым из его восточных соседей, а также разработка государственной стратегии для каждого из них. Такая